

עין רוסית לציון צופיה...

מאז התפרקות ברית המועצות
שואפת מוסקבה להחזיר
לשליטתה את כל המוסדות
שהוקמו בארץ ישראל בתקופת
הצאר, כדי לשרת את הצליינות
הרוסית שהציפה את הארץ בימי
השלטון העותמאני

המוני צליינים רוסיים גודשים את רחבת
הכניסה לכנסיית הקבר בירושלים ביום חג
הדקלים. תצלום מסוף המאה ה-19.

מאז כיבושה הסופי של ארץ ישראל מידי הצלבנים, על ידי הממלוכים, בשנת 1291, היתה הארץ מנותקת כליל מאירופה, בגלל החשש של הממלוכים משובם של הצלבנים. הממלוכים אף הרסו את נמלי החוף מאותה סיבה וכאשר כבשו העותמאנים מידיהם את הארץ בשנת 1516, הם המשיכו בניתוק הזה. רק כיבוש הארץ על ידי מוחמד עלי, שליט מצרים, ב-1831, שינה את המצב. אברהים פאשה, בנו של מוחמד עלי, ששלט אז בשמו בארץ, הביא עימו מינהל משופר מזה של העותמאנים. יתר על כן: במאמץ לשכנע את מדינות אירופה שחששו מפניו, כי המשטר שלו עדיף מבחינתן, נקט מדיניות ליברלית בהרבה מזו של העותמאנים, כלפי התושבים שאינם מוסלמים – ופתח את הארץ לכניסת נוצרים מאירופה. אומנם השלטון המצרי בארץ החזיק מעמד רק כעשר שנים, אך הסגר שמנע מהנוצרים להגיע ארצה כבר לא חזר על כנו גם כאשר השתלטו העותמאנים מחדש, בסיוע הבריטים והרוסים, על כל הלבנט.

תוצאות הרס הנמלים בחופי הארץ על ידי הממלוכים בולטות בציור זה של יפו בתחילת המאה ה-18: גבעת העיר כמעט ריקה ממיבנים ובמעגן הטבעי נראות רק כמה ספינות מפרש קטנות. (תחריט צבוע של אוגוסטין קאלמה, 1732)

נהר אדיר של צליינים רוסיים, שבראשם רוכבים
קוואסים של הקונסוליה הרוסית בירושלים, זורם
לעבר כנסיית הקבר. תצלום מסוף המאה ה-19.

פתיחת הארץ בפני הנוצרים חידשה את המסורת העתיקה של עלייה לרגל למקומות הקדושים לנצרות בארץ ישראל. בתחילה היתה זו בוודאי התפתחות איטית, אך זרם עולי הרגל גאה והלך ועד מהרה הם נעשו "חלק מהנוף" בכל האתרים הנוצריים בארץ. קבוצות עולי הרגל היו רבגוניות והן הגיעו מכל רחבי אירופה, אבל התופעה הנפוצה ביותר היתה של המוני נוצרים אורתודוכסים (ברוסית: פרבוסלביים), שבאו מרוסיה.

ההיסטוריון אלכס כרמל כותב בעניין זה, כי "בלב רוב אוכלוסייתה של 'רוסיה הקדושה' פעמה זיקה דתית עמוקה ל'ארץ הקדושה'. רוב תושביה ראו באמת ובתמים בארץ ישראל חלק ממשי של עולמם... עובדת יסוד זו הולידה, בין השאר, צליינות רוסית עממית לארץ ישראל, אשר הותירה בצל את עולי הרגל של כל שאר העולם הנוצרי גם יחד – הן מבחינת המספר והן מבחינת האמונה שבלב...". וכך היה לרוסיה כבר בתחילת התהליך של היפתחות הארץ לעולם, עמדת יתרון על שאר מדינות אירופה.

כרמל מצטט בעניין זה גם את סגן הקונסול האנגלי בירושלים, ויליאם טאנר יאנג, שכבר ב-1840 סיפר כי הצליינים מרוסיה, "רבים מהם חיילים ותיקים במדיהם... מדברים בגלוי על שלא ירחק היום שבו תבוא הארץ הזאת תחת שלטון רוסי".

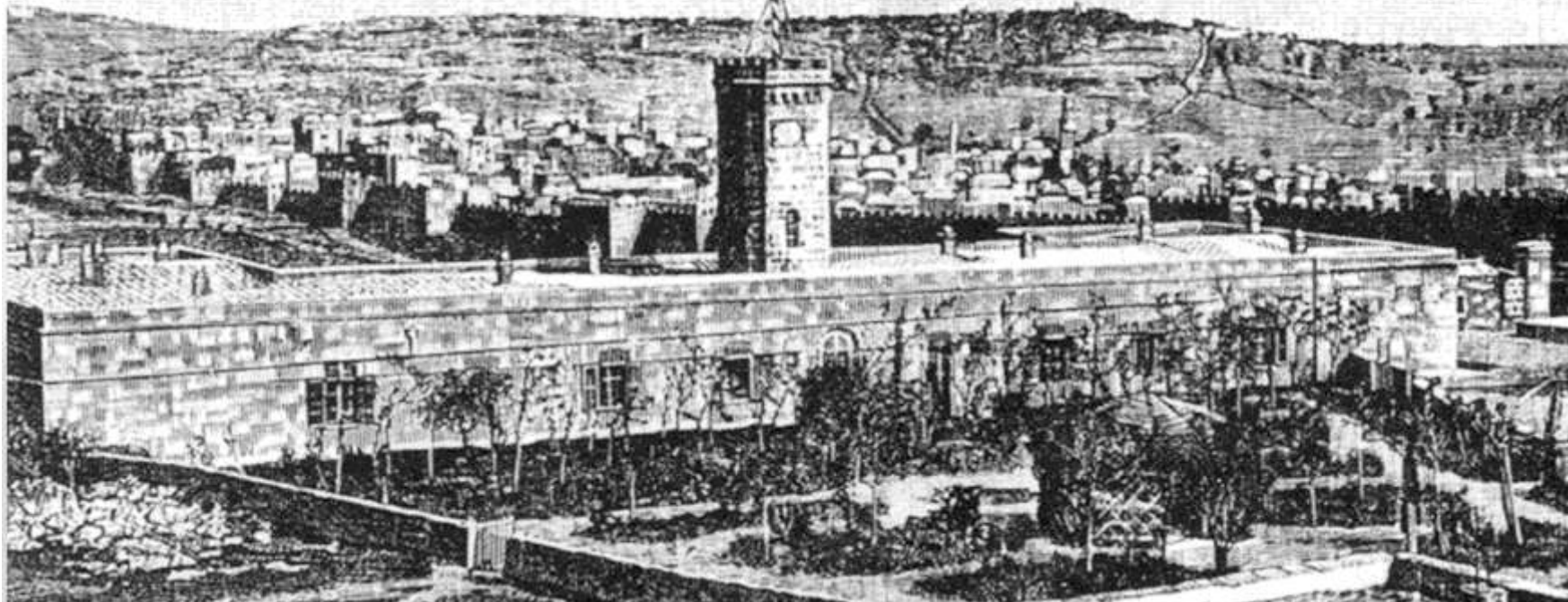

משאת נפשם העיקרית של רוב הצליינים הרוסיים היתה "האש הקדושה" של כנסיית הקבר. צליינים אלה היו ברובם בני עיירות וכפרים, שנשלחו ארצה במימון מגביות ממשלתיות, שאספו פרוטה לפרוטה בכל כפר, כדי להביא בשובם את האש לכנסייה המקומית.

טקס "האש הקדושה" הוא ייחודי לכנסיה האורתודוקסית, בעוד שהכנסיות המערביות רואות בו עבודת אלילים. הוא מתקיים בכל שנה ב"שבת האור", שלאחר "יום השישי הטוב" בתחילת חג הפסחא. הטקס מתחיל בצהרי היום, כאשר הפטריארך היווני-אורתודוקסי נכנס לקפלת הקבר והדלת נסגרת אחריו. שעה קלה לאחר מכן עולה "בדרך נס" אש במנורות הקפלה והיא מועברת אל הקהל הממתין מחוץ לה ואף נשלחת למרחקים. (כיום כבר ידוע שאין בכך כל נס: ב-2018 סיפר הממונה הארמני על כנסיית הקבר, האב סמואל אגויאן, בראיון טלוויזיה, כי השתתף בטקס שלוש פעמים והדליק במו ידיו את הלפידים, ממנורה המונחת מראש לצד הקבר). הצליינים הרוסיים נהגו להדליק באש הזאת נרות בעששיות שנשאו כל הדרך בחזרה לביתם וכך דלקה "האש הקדושה" בכנסיות רבות ברחבי רוסיה.

**צליין רוסי נושא עששית שבתוכה דולקת
"האש הקדושה" מכנסיית הקבר.**

**בית הקונסוליה הרוסית - אחד המיבנים
הראשונים שהוקמו על ידי הרוסים בירושלים**

בתחילה סבלו הצליינים הרוסים מתנאים מחפירים. הם באו ארצה בספינות משא, בהן נדחסו בצפיפות איומה. בהגיעם ארצה היו מתאכסנים בתשלום במינזרים היווניים ואת מזונם קנו בכסף הפרטי מכל הבא ליד. בשלב מסויים התערב בנושא הדוכס הגדול קונסטנטין, בנו השני של הצאר ניקולאי הראשון ואחיו של הצאר אלכסנדר השני. הוא שלח ארצה את איש העסקים בוריס מאנסורוב, לבדיקת דרכים לשיפור המצב. במקביל גם הוקמו ברוסיה אירגונים לטיפול בצליינים.

המוסד הראשון, שהוקם בהמלצתו של מאנסורוב ב-1858, היה הקונסוליה הרוסית בירושלים. מלכתחילה, הוטל על הקונסול לדאוג לצליינים הרוסיים בארץ, לסייע להם בכל דרך אפשרית ולשתף פעולה עם נציגי החברה האורתודוקסית הרוסית הקיסרית בארץ, בכל מו"מ עם השלטונות העותמאניים.

מגרש הרוסים בירושלים, כפי שנראה
בסוף המאה ה-19

הרוסים גם החלו במסע קניות של מקרקעין, כדי להקים מוסדות לרווחת הצליינים, כגון בתי הארחה, בית חולים, כנסיות ועוד. הרכישה המשמעותית ביותר היתה של מה שכונה לאחר מכן "מגרש הרוסים": שטח של כמעט 70 דונם, מערבית לחומת ירושלים. הרכישה הושלמה ב-1859 ועד 1864 הוקמו עליו שתי אכסניות לגברים, אכסניה לנשים, בית חולים, כנסיית השילוש הקדוש ועוד.

**כנסיית "השילוש הקדוש" במגרש הרוסים כיום.
(תצלום: פיקיויקי 835 Sahar)**

חלק ניכר מהפעילות הרוסית בארץ באותה תקופה היה, למעשה, בידיהם של שני גופים: המשלחת הדתית הרוסית בירושלים והחברה הארץ-ישראלית הפרבוסלבית הקיסרית. הם רכשו נכסים רבים, בכספי התרומות מרוסיה, הקימו כנסיות, מינזרים ואכסניות ועד מהרה נעשו לבעלי הקרקעות הגדולים ביותר בירושלים. יתר על כן: הם קנו קרקעות גם מחוץ לירושלים, במקומות שונים בארץ הקשורים בנצרות ורכושם גאה והלך למימדים עצומים:

- קתדרלת "השילוש הקדוש" בלב מגרש הרוסים בירושלים;
- בניין משרדים ומגורי המשלחת הדתית באגף המזרחי של בניין בית המשפט העליון בירושלים. הבניין כולו שייך לכנסיה והמדינה משלמת עבור השימוש בו דמי שכירות;
- כנסיית אלכסנדר בעיר העתיקה;
- כנסיית מריה-מגדלנה כגת-שמנים;
- מינזר "העליה השמימה" בהר-הזיתים;
- מינזר הנשים גורני ומאות דונמים קרקע סביבו בעין-כרם;
- אתר אלון ממרא בחברון.
- הכנסיה הרוסית על שם אליהו בחיפה (חמישה מיבנים ושטח קרקע על הכרמל);
- 64 דונם ומינזר על שפת הכנרת, בין טבריה למגדל;
- מגרשים בנצרת, רמלה, לוד וכפר כנא;
- אתר ה"מוסקוביה" באבו-כביר (כ-50 דונם של פרדס ושטח פרטי פתוח ובו כנסיה);
- בית ספר כנסייתי בביתניה;
- מינזר בוואדי חריטון;
- מינזר ביריחו;
- מגרש בבית ג'אלה.

חלק ניכר מהנכסים הללו נרכש על ידי ראש הכנסייה הפרבוסלבית בארץ ישראל, הארכימנדריט אנטונין קפוסטין, שהגיע ארצה ב-1865. בין השאר הוא רכש את מיתחם אלוני ממרא בחברון, הקרקעות בעין כרם שעליהן ניבנה מנזר הנשים הפרבוסלבי גורני, קרקע בראש הר הזיתים, שעליה נבנתה כנסיית העלייה השמימה של ישו ועוד ועוד. רכישת הקרקעות שלו הייתה כה נרחבת עד שלבסוף נתבקש להפסיק את "דיבוק הקניות", כדי שלא לעורר את נציגי המעצמות בארץ לפעול נגד הכנסייה הפרבוסלבית, מרוב קנאה וחשדנות.

קפוסטין היה "איש אשכולות" שמלבד פעילותו למען הכנסייה הפרבוסלבית היה ארכיאולוג, שחפר במקומות שונים בירושלים וחשף מימצאים מעניינים. הוא גם פעל בתחומי האסטרונומיה והנומיסמטיקה ואם לא די בכל אלה הוא גם כתב שירה וצייר.

הוא היה חבר בחברה האימפריאלית האורתודוקסית בארץ ישראל, חבר כבוד בחברה האימפריאלית לארכיאולוגיה, חבר בחברה לארכיאולוגיה ועתיקות של אודסה וחבר בחברה הארכיאולוגית של אתונה.

קפוסטין הלך לעולמו בירושלים, ב-1894 והובא למנוחות בכנסיית העלייה בהר הזיתים – שאת קרקעותיה רכש ושבה ערך חפירות ארכיאולוגיות מקיפות.

הארכימנדריט אנטונין קפוסטין

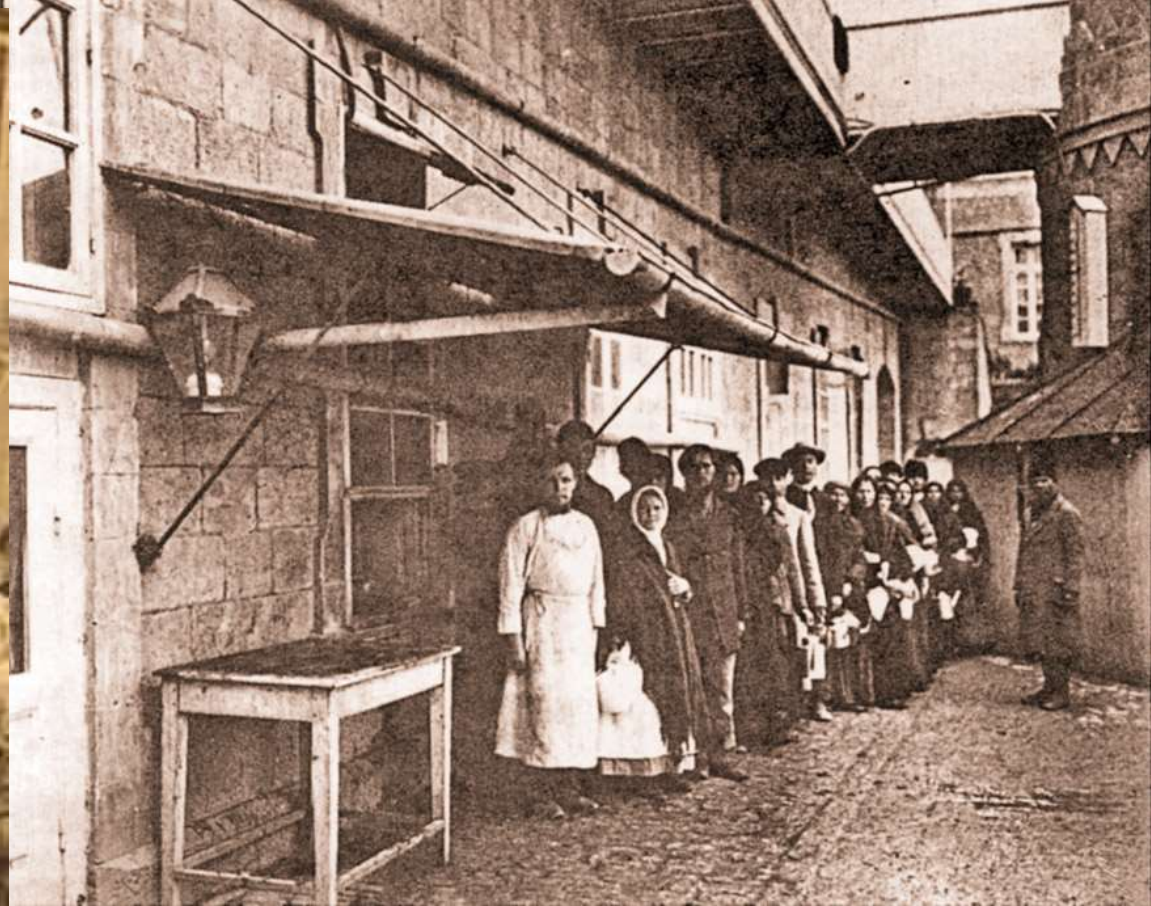
כנסיית העלייה השמימה,
בראש הר הזיתים.
(ויקיפדיה קומונס. תצלום:
אליסטר)

עד מהרה החלה הנוכחות הרוסית-פרבוסלבית להתבלט בשטח. במיוחד בלט מגדל הפעמונים של כנסיית העלייה השמימה והמינזר שלצידה, בראש הר הזיתים.

הכנסייה והמינזר הוקמו בין השנים 1870-1887, כשהארכימנדריט קפוסטין מטפל בבניית הכנסייה והמגדל. מגדל זה, שיש המכנים אותו ה"נר" של הר הזיתים, מתנשא לגובה של 64 מטר ולכן הוא נשקף למרחקים. פעמון המגדל, שמשקלו למעלה מ-8 טונות, נוצק ברוסיה, הובא ב-1864 לנמל יפו באוניה, כשהוא ארוז בגליל עץ ומכיוון שלא היה אז אמצעי תחבורה נאות להובלתו לירושלים, גילגלו אותו כ-150 צלייניות לכל אורך הדרך מיפו לראש הר הזיתים. היה זה פעמון הכנסייה הראשון שצלצל בירושלים לאחר מאות שנים, בהן אסרו השלטונות המוסלמיים בעיר על הנוצרים לצלצל בפעמונים.

במקביל לבנייה, נשתלו במקום גנים, נחפרו בורות מים וכאמור לעיל נערכו בו חפירות ארכיאולוגיות בפיקוחו של קפוסטין.

המיבנים שבהם שוכנו הצליינים הפרבוסלביים בזכות התרומות שזרמו מרוסיה, נתנו להם אומנם רק שירותים מינימליים, אך בכל זאת היה בהם שיפור ניכר לעומת השנים הקודמות. בתצלום מימין: צליינים ממתנים בתור לארוחת הצהרים ב"חצר סרגיי" (להלן). משמאל: צלייניות ממלאות את אכסניית הנשים "חצר מרינסקי" (כיום מוזיאון עצירי המחתרות בחצר הרוסים).

**בתצלום: נציגי הכנסיה הפרבוסלבית מקדמים
בברכה רכבת מלאה וגדושה בצליינים רוסיים,
עם הגעתה לתחנת ירושלים.**

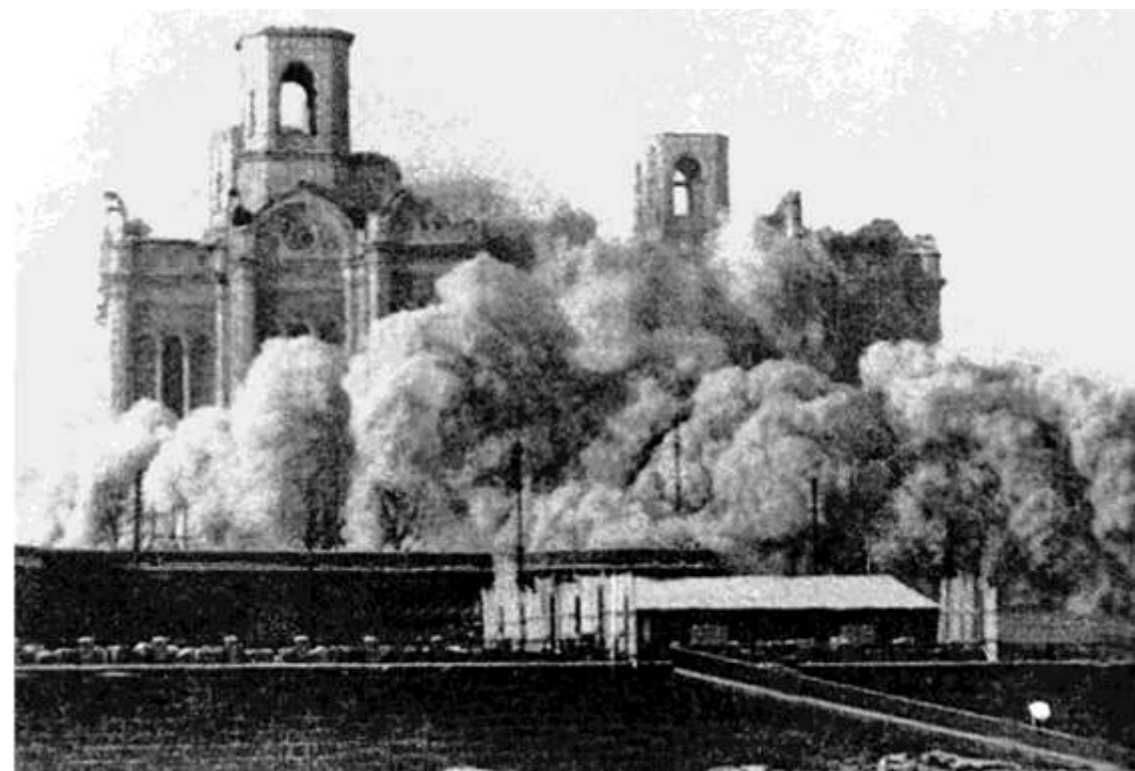
הקונסוליה הרוסית דאגה גם
להעברת הצליינים שנחתו
בנמל יפו, לירושלים. לצורך
זה החזיקה הקונסוליה "מערך
הסעות" שלם, שכלל מרכבות,
סוסים, עגלונים ושומרים
שהתלוו לכל שיירה שכזאת.
הנחת מסילת הברזל מיפו
לירושלים ב-1892, ביטלה
את הצורך במערך ההסעות
הגדול והקלה על טלטולי
הדרך של הצליינים הרוסיים,
שמספרם גאה והלך לקראת
סוף המאה ה-19.

ב-1914 כבר הגיע מספר הצליינים הפרבוסלביים לכ-25 אלף בשנה. אולם הגל האדיר הזה נקטע לקראת סוף אותה שנה, כאשר האימפריה העותמאנית הצטרפה לצידה של גרמניה במלחמת העולם הראשונה – ורוסיה הפכה למדינת אויב. היתה זו מכה אנושה לאינטרסים הרוסיים בארץ, שכן הקונסוליה הרוסית בירושלים נסגרה ורוב הכמרים והנזירים הפרבוסלביים גורשו למצריים כנתיני אויב. במקביל, נקטעה זרימת התרומות מרוסיה לכנסיות בארץ והנזירים והנזירות המעטים שלא גורשו הגיעו עד לחרפת רעב.

ואם לא היה די בכך, פרצה המהפיכה הבולשביקית ב-1917 והשלטון האתאיסטי החדש במוסקבה לא היה, בלשון המעטה, מאוהדי הכנסייה הפרבוסלבית...

אומנם בספטמבר באותה שנה כבש הצבא הבריטי את ירושלים והנזירים והכמרים שגורשו על ידי העותמאנים יכלו לחזור אליה, אלא שהבריטים, שראו בקומוניזם איום למעמדם כמעצמה עולמית, מנעו ככל יכולתם קשר בין מוסקבה לאנשי הדת הרוסיים בירושלים.

תסבוכת נוספת נוצרה, כאשר הכנסייה הפרבוסלבית ברוסיה התפלגה ב-1921 לשני חלקים – כנסיה "אדומה", שנוהלה בתיאום עם הקרמלין, וכנסיה "לבנה", שהוקמה על ידי חלק מראשי הכנסייה הפרבוסלבית, שנמלטו מרוסיה בעיקבות המהפכה. פליטים אלה נקלטו בתחילה ביוגוסלביה ובסופו של דבר הגיעו לארצות הברית.

אחד האותות המובהקים לסלידת ההנהגה הקומוניסטית מהכנסייה הפרבוסלבית היה פיצוץ קתדרלת ישו המושיע – המיבנה הנוצרי-דתי הגדול ביותר ברוסיה באותם ימים - בלב מוסקבה, ב-1931. על פי התוכנית, עמד להיבנות במקום "ארמון הסובייטים לתפארת הסוציאליזם", אך הרעיון לא מומש. רק עם פלישת הנאצים לבריה"מ ב-1941 השתנה היחס של מוסקבה לכנסייה הפרבוסלבית והיא שולבה במאמץ הכולל למלחמה בפולשים. יתר על כן: לאחר נפילת השלטון הקומוניסטי נבנתה הקתדרלה מחדש.

אמבולנס בריטי חונה בחזית בית החולים במגרש הרוסים, לאחר שהמיבנה נחכר והחל לשמש את הצבא הבריטי.

מטבע הדברים, העדיפו הבריטים את הכנסייה "הלבנה". הם הכירו בבעלותה על מגרש הרוסים, חכרו את רוב המיבנים שם ובכך איפשרו למוסדות "הלבנים" להמשיך להתקיים בנפרד מברית המועצות. ב-1926 קיבעו הבריטים מצב זה על ידי חוק שמסר לידיהם את ניהול הרכוש והכספים של הכנסייה, בהשגחת הנציב העליון בירושלים. ואכן הם השקיעו מאמצים רבים כדי לשפר את מצבה הכספי של הכנסייה והדבר איפשר לה לחזור ולהתבסס בארץ. מצד שני, לא חדלה מוסקבה ממאמציה להחזיר לידיה את השליטה במוסדות הפרבוסלביים בירושלים, אך כל פניותיה לבריטים בעניין זה נידחו. בעיצומה של מלחמת העצמאות, כשעזבו הבריטים את ירושלים במאי 1948, השתלטה "ההגנה" על מגרש הרוסים וחלקו הפונה לעבר חומת העיר העתיקה הפך לחזית. באותם ימים של ירח הדבש הקצר בין ישראל הצעירה למוסקבה, בזכות הצבעתה החיובית של רוסיה באו"ם על הקמת המדינה, הועברה אז השליטה בכל נכסי הכנסייה "הלבנה" בתחומי הקו הירוק, כולל הבעלות על מגרש הרוסים, למרכז הכנסייה "האדומה" במוסקבה.

בשנת 1964 יזמה ממשלת ישראל שינוי בעלות על מגרש הרוסים: היא הציעה לברית המועצות להעביר לבעלות ישראל את כל המיתחם, פרט לכנסיית השילוש הקדוש ובניין המשלחת הרוסית הדתית המצויים בו. באותם ימים נטתה ההנהגה הקומוניסטית שוב לגישה ביקורתית נגד "האמונות הטפלות" (קרי: הכנסייה הרוסית) ובמוסקבה שוב נוצרה אווירה אנטי דתית. מוסקבה הסכימה, איפוא, להצעה הישראלית – אבל דרשה סכום עתק במושגי אותם ימים: 4 וחצי מיליון דולר. באותה עת לא היה לממשלת ישראל סכום כזה אבל הרוסים השתכנעו לקבל מיליון דולר בצורת משלוחי תפוזים... וכך הפך כמעט כל מגרש הרוסים – ושורה ארוכה של נכסים נוספים ברחבי הארץ - לרכושה של ממשלת ישראל.

אומנם הכנסייה "הלבנה" לא ויתרה בקלות והגישה תביעה משפטית נגד מדינת ישראל בטענה שרכישת מגרש הרוסים ב"עיסקת התפוזים" אינה חוקית, מפני שהכנסייה ולא ברית המועצות, היא בעלת הבית הרשמי של המיתחם. הכנסייה תבעה מאה מיליון דולר תמורת הרכוש הזה, אך ב-1984 הושגה פשרה בעניין: הכנסייה הסתפקה בתשלום של שבעה מיליון דולר ורק אז הסירה את תביעתה.

חתימת "הסכם התפוזים" בירושלים. מימין – נציגי ישראל, שרת החוץ גולדה מאיר ושר האוצר פנחס ספיר. משמאל – שגריר ברית המועצות מ. בודרוב.

שלוש שנים לאחר חתימת "הסכם התפוזים" פרצה מלחמת ששת הימים, הגדה המערבית נכבשה על ידי צה"ל, וכך הגיעה הריבונות הישראלית גם אל המיבנים של הכנסייה ה"לבנה" בחלק זה של הארץ: כנסיית מריה מגדלנה במורדות הר הזיתים, מנזר הנשים וכנסיית העלייה השמימה בראש הר הזיתים וחצר אלכסנדר בעיר העתיקה.

מאחר שברית המועצות ניתקה את יחסיה הדיפלומטיים עם ישראל בעיקבות אותה מלחמה, עברו שנים רבות שבהן לא נדרשה ישראל לדון במעמד החוקי של הנכסים הללו. אולם כשחודשו היחסים הדיפלומטיים בין שתי המדינות, ב-1991, לאחר התפרקות ברית המועצות, חזר הנושא והועלה בידי הרוסים.

כנסיית מריה מגדלנה במורד הר הזיתים (תצלום: מקסים דופלי, פיקיוויקי)

חצר סרגיי ברחוב הלני המלכה 13 בירושלים

המיבחן הראשון ליחסים המחודשים בין שתי המדינות היה, כאשר הרוסים תבעו מממשלת ישראל להעביר לידיהם את "חצר סרגיי" בירושלים. מיבנה גדול זה, ששימש כאכסניה לצליינים גברים, ניצב בפאתי מגרש הרוסים והסיבה לכך שלא נכלל ב"עיסקת התפוזים" היתה אי בהירות לגבי הבעלות המקורית עליו: בגלל מיגבלות מינהליות שהוטלו על ידי העותמאנים הוא לא נרשם בטאבו על שם בעליו האמיתיים – החברה הארץ-ישראלית הפרבוסלבית הקיסרית – אלא על שמו של הנסיך הגדול סרגיי אלכסנדרוביץ'. מאחר שהנסיך סרגיי לא הכין צוואה, החלו לאחר מותו ויכוחים על ירושתו בין הכנסייה הרוסית הפרבוסלבית, נציגות החברה הרוסית הפרבוסלבית הארץ-ישראלית ו...הנסיך פיליפ, בעלה של מלכת אנגליה אליזבת השנייה, שהיה צאצא ישיר של משפחת הצאר ולכן נחשב ליורש חוקי של הנסיך סרגיי. ה"פלונטר" הזה נפתר בסופו של דבר ב-2003, בעת שנשיא רוסיה פוטין ביקר בישראל. בפגישתו עם ראש הממשלה דאז, אריאל שרון, הבטיח לו שרון חגיגת, כי חצר סרגיי אכן תוחזר לרוסים. אומנם עדיין לקח זמן להתגבר על הביורוקרטיה ורק ב-2009 אישר ראש הממשלה דאז, אהוד אולמרט, סופית, את הבעלות של ממשלת רוסיה על המיבנה – והוא נמסר לנציגיה.

במשך עשרות שנים שימש
המיבנה של "חצר סרגיי" את
משרד החקלאות הישראלי,
החברה להגנת הטבע ורשות
שמורות הטבע והגנים הלאומיים.
כשהוזר לרוסים, הם שיפצו אותו,
השיבו לו את ייעודו הקודם והפכו
אותו למלון פאר בשם "חצר סרגיי
פאלאס", הפתוח לכל.

**בתצלום: פינה פנימית בחצר סרגיי
כיום, לאחר שיפוץ המיבנה.**

מובן מאליו, שהעברת "חצר סרגיי" לממשלת רוסיה לא הייתה סוף פסוק לדרישותיה. האתר הבא שהועלה על כוונת הקרמלין היה מיתחם "חצר אלכסנדר", שניבנה בירושלים ב-1896, בלב העיר העתיקה.

ב-2015 החל משרד הנשיא פוטין לנהל את הפעילות המשפטית שנועדה להחזיר לרוסיה את השליטה בחצר ובכנסיית אלכסנדר נייבסקי הנמצאת בה. משרדו של פוטין אכן החל לפעול בכיוון זה ואף הגיש את המיסמכים הדרושים לדיון במשרד המשפטים הישראלי. אלא שהדיונים נמשכו ללא סוף – וללא פיתרון. ואז, ב-2019, התפוצצה פרשת נעמה יששכר – והנושא חזר לכותרות.

הפרשה החלה כאשר האקר רוסי צעיר, אלכסיי בורקוב, נעצר בתל אביב, לבקשת ארצות הברית, כחשוד בהפעלת רשת של סחר בלתי חוקי באינטרנט.

גם רוסיה פנתה לישראל בעניין בורקוב וביקשה להעביר אותו לידיה. ישראל דחתה את הפנייה ומסרה את בורקוב לאמריקנים. התגובה הרוסית לא איחרה לבוא: באפריל 2019 נעצרה בנמל התעופה של מוסקבה נעמה יששכר, ישראלית-אמריקאית, שהיתה במעבר לטיסה ארצה, מטיסה שהגיעה מהודו. לטענת הרוסים נמצאו בתרמילה 9 וחצי גרם קנביס. היא טענה שלא היא הכניסה את הקנביס לתיק, אבל טענתה נדחתה והיא נדונה לשבע וחצי שנות מאסר.

טקס חנוכת הבית של חצר אלכסנדר
(המיבנה משמאל) ב-1896.

למזלה של נעמה יששכר, עמדה ישראל אז לפני בחירות וראש הממשלה, בנימין נתניהו, זיהה את פוטנציאל הפופולריות הצפוי לו אם יביא לשיחרורה. באסיפת בחירות שנערכה אז הוא הבטיח לנסוע למוסקבה ו"אני אביא את נעמה הביתה". הבטיח וקיים: באוקטובר 2019 העביר נתניהו לנשיא רוסיה פוטין בקשת חנינה ליששכר בשמו ובשם נשיא המדינה, ראובן ריבלין. ב-20 בינואר 2020 התברר, כי בתמורה לשיחרור נעמה הסכים נתניהו להעביר לרוסיה את הבעלות על חצר אלכסנדר ובנוסף לכך העניק לרוסיה הקלות מינהליות שונות בארץ.

בקשת החנינה אושרה על ידי פוטין ב-29 בינואר 2020. נעמה יכלה כבר אז לצאת מהכלא, אך נתניהו, שבדיוק אז סיים ביקור בארה"ב, ביקש להשאיר שם עד הגעתו למחרת למוסקבה, בטיסה ישירה מאמריקה. כל זאת, כדי לנצל את אפקט ההצלחה עד תום, בעת שאזרחי ישראל יילכו לקלפי.

אלא שכאן נכנס לתמונה פלג של הכנסייה "הלבנה", שמרכזו בגרמניה וחצר אלכסנדר היתה בחזקתו ופנה לבית המשפט המחוזי בירושלים בדרישה למנוע את העברת השליטה בחצר אלכסנדר לממשלת רוסיה. בית המשפט החליט בעיקבות זאת לא לשנות את המעמד המשפטי של חצר אלכסנדר ונכון להיום (נובמבר 2022) נשאר הנושא "תקוע"...

ובאשר לנעמה עצמה: היא שבה לארצות הברית ושם היא מתגוררת כיום.

בנימין ושרה נתניהו יוצאים מהטרמינל בנמל התעופה של מוסקבה, עם נעמה יששכר המשוחררת ואמה, לעבר המטוס שיביא אותם ארצה. (תצלום: כאן 11)

מלון "ניו אימפריאל" (ראשון משמאל) ומלון "פטרה" (שלישי משמאל) בכיכר שער יפו בירושלים. (תצלום: ישראל זלר, פיקיוויקי)

גם אם בסופו של דבר יוסדרו נכסי הכנסייה הפרבוסלבית בארץ עד תום, לא תיפסק התערבותה של מוסקבה בענייני רכוש כנסייתי בארץ. שכן הרוסים רואים את עצמם כנותני חסות לכנסייה האורתודוקסית היוונית בארץ – ולכנסייה זאת נכסים רבים עוד יותר מאשר לכנסייה הפרבוסלבית.

איתות ראשון בכיוון זה נתקבל באחרונה בפרשת רכישתם של מלונות "פטרה" ו"ניו אימפריאל" הנמצאים בכיכר שער יפו, בכניסה לרובע הנוצרי של העיר העתיקה. מלונות אלה, שהיו שייכים לכנסייה היוונית-אורתודוקסית, נמכרו ב-2004, בעיסקה חריגה, לעמותת המתנחלים "עטרת כוהנים". אומנם לאחר מכן ניסתה הכנסייה האורתודוקסית לבטל את המכירה – והרוסים התערבו גם הם בפרשה וניסו ללחוץ על ישראל בעניין זה, אך ב-2022 החליט בג"ץ כי העיסקה היתה כשרה ואישר את קיומה.

התערבות הרוסים בפרשה זו מהווה אות לבאות וכי בעתיד יצוצו סיכסוכים נוספים לגבי רכוש של הכנסייה האורתודוקסית, שהרוסים בוחשים בהם.

מקורות

איליה צ'רקנינסקי, [התפשטות הכנסייה הרוסית הפרבוסלבית בארץ ישראל\(advocatnet.com\)](http://advocatnet.com)

אלכס כרמל, פעילותה של רוסיה בארץ ישראל בשלהי התקופה העותמאנית, מתוך "פרקים בתולדות ירושלים בזמן החדש", הוצאת יד בן צבי וההוצאה לאור של משרד הביטחון, ירושלים תשמ"א 1981.

גבריאל צפרוני, רוסים 'אדומים' ורוסים 'לבנים' בירושלים, בהוצאת יד בן צבי, ירושלים
[Article 5.2.pdf \(ybz.org.il\)](http://ybz.org.il/Article_5.2.pdf)

The Orange Deal,
Publication of The Imperial Orthodox Palestine Society
<http://ippo.ru/history/rp/1917/5>

וכן שורת מאמרים קצרים נוספים בויקיפדיה וברחבי האינטרנט.

סוף

ליקט, כתב, ערך ועיצב: בני גבירצמן

benigv@bezeqint.net

אנו מכבדים את זכויותיהם של בעלי זכויות יוצרים ומשקיעים מאמצים באיתור בעלי זכויות יוצרים על חומרים המופיעים במצגת. השימוש נעשה על פי סעיף 27א לחוק זכויות יוצרים תשס"ח-2007. אם לדעתכם נפגעה זכותכם כבעלי זכויות יוצרים בחומר המופיע במצגת זאת, אנא פנו באמצעות דואר אלקטרוני, לכתובת המופיעה לעיל ובקשו לחדול מעשיית השימוש ביצירה. אנא ציינו שם מלא ומספר טלפון וצרפו צילום מסך וקישור לדף הרלוונטי במצגת.

מנזר הנשים הפרבוסלבי גורני, בעין כרם, על בול ישראלי,
בהפקה משותפת עם הדואר הרוסי משנת 2017